

Nikolaas was namelijk — wat buiten de va-
cantie nooit voorkwam — in geen vier dagen
thuis geweest. Den tweeden dag was de man des
huis op uitgetogen, om zoo mogelijk te we-
ten te komen, waar onze student zich bevond.
Doch 't was hem niet gelukt, veel van diens
vrienden te ontdekken. Die hij vond, wisten van
niets of verklaarden alleen, dat zij al lang zoo iets
verwacht hadden. Want, zeiden ze, Nikolaas
sprak er in den laatste tijd gedurig van op reis
te gaan en vreemde landen te bezoeken. Hij
zou nu zeker zijn plan hebben uitgevoerd. Meer
echter had de man niet kunnen vernemen.

CORRESPONDENTIE.

A. de V. te L. (Z.). Vriendelijk dank. We
hopen er gebruik van te maken.

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Duitse verantwoordelijkheid van de Redactie).

M. H. de B.

Mag ik uw aandacht vestigen op het stuk,
geplaatst in het N. v. d. d. van 2 Dec. jongst-
leden over Czaar Peters Bijbel.

Het was van dezen inhoud:

Enige weken geleden zijn door de firma
Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage uit de nalaten-
schap van wijlen J. L. Beijers onder een groot
aantal der meest zeldzame werken ook bijbels
verkocht, die of eenig of hoogst onbekend zijn. Tot
de zeldzaamste onder deze zeldzame bijbels be-
hooren: *Biblia Pauperum* (no. 408) en de zoo
genaamde *Bijbel van Czaar Peter*, onder no. 433
van den catalogus aldus omschreven: *Het Nieuwe
Testament ... gedrukt door last van zijn Czaar
Majestät Petrus I. Keizer van Groot en Klein
Rusland. 8. Grav. Joh. v. Duren 1717 2 dln.
1. led. 6d. fol.*

De firma Nijhoff heeft bij dit nummer de
volgende aantekening gevoegd: *Zeer goed be-
waard exemplaar van dit hoogst zeldzame en
merkwuurde boek. Uitgave in twee kolommen,
waaraan de ene den Hollandschen tekst bevat,
in kapitalen letters gedrukt. De andere kolom
is ledig gebleven, doch was bestemd voor de Sla-
vische vertaling, die daaraan in Rusland zou
worden toegevoegd. Slechts drie exemplaren met
den Slavischen tekst zijn bekend.*

Dese bijbel is te uniek en de geschiedenis
er van te belangwekkend om die niet in 't
kort te verhalen.

En verder:

Peter de Groote had te goed in Holland
rond gezien om niet te weten, dat het op ge-
bied van kennis en kunst uitnemende werken
bezit en kon roemen op uitmuntende drukke-
rijen, vervaard door de geheele wereld.

Hij kwam daarom op het denkbeeld boeken,
die hij ter ontwikkeling van het Russische
volk dienstig achtte, aldus te doen drukken:
aan de eene zijde het Hollandsch, aan de
andere zijde het Russisch. Zoo doende zouden
de Russen te gelijker tijd de Hollandsche taal
leeren, die hij ten zeerste voorstond. Opmer-
kelijk is het, hoeveel Hollandsche woorden men
nog heden ten dage in de Russische taal vindt.
Op een tocht over de Wolga hoorde ik meest
Hollandsche commando's. Eigenaardig is het, dat
de Russen zoo goed als de Hollanders spreken
van hun „bakkebaard“.

Tengevolge van Czaar Peters wil zag op zijne
kosten in 1702 te Amsterdam bij Hendrik
Donker, en met Privilegie der Staten-Generaal,
het licht: Een werk van den Hollander Cornelis
Cruys, vice-admiraal der Keizerlijk Russische
Zee-macht: *Nieuw Pas-kaertboek, betreffende
de groote rivier Don of Tanais. De plaatsnamen
zijn verrat in het Hollandsch en Russisch.*

Bij den bekende uitgever H. Wetstein, te
Amsterdam, verscheen in 1705 eene bloem-
ding uit de Emblemata van Roemer Vischer,
Daniel Heinsius, J. Zevecotius, J. Cats, Zach
Heins enz. De opschriften der Zinnebeelden
zijn in het Nederlandsch en de bijchriften in
de Russische, Latijnsche, Fransche, Italiaansche
Spaansche, Nederlandsche, Engelsche en Hoog-
duitsche talen. In 1743 verscheen bij J. Mar-
shoorn, te Haarlem, een tweede uitgave van
deze verzameling, met opschriften in het Neder-
landsch, bijchriften in Latijn, Fransch en
Hoogduitsch, en met tweeregelige versen in de
Nederlandsche taal. De titel, in de oorspron-
kelijke uitgave in het Latijn en het Russisch,
is in deze in het Nederlandsch.

Zoodra Czaar Peter, na zijn eerste verblijf
in Nederland, in Rusland terug was, zorgde hij
voor de oprichting eener nieuwe drukkerij in
Moskou. Elias Kopevitsch, die er aan het hoofd
van stond, liet alle materiaal en werklieden uit
Nederland komen. Hij hem zagen snel achter
elkander vertalingen van verschillende werken.
Het licht, in de eerste plaats Nicolaas Witsens:
Scheepbouw 1; eene *Stuursman'skunst*, ook uit
het Nederlandsch, en in 1705, bij wijze van
proef, de eerste Russische courant. Reeds in
1712 kwam van de drukkerij van Kopevitsch
het Evangelie van Mattheus, bezorgd door H.
Kellerman in acht verschillende talen.

Czaar Peter zag bij zijn tweede bezoek
aan Nederland, 1716—1717, voor het maken
van meerdere vertalingen in het Russisch uit
het Nederlandsch, o. a. van de werken over
vestingbouw van Menno van Koehoorn, de
rekenkunstige werken van Van Dam, de bekende
Sluis- en Molenboeken, de Samenspreken van
Erasmus en van den Orbis prius.

Ook door eene Nederlandsch-Slavische uit-
gave van den bijbel trachtte Peter zijn doel
nader te bereiken.

Dese Nederlandsch-Slavische bijbeluitgave,
volgens het plan van den Keizer, zou dienen
tot standaard voor vele andere uitgaven, in ver-
schillende formaten, die ook in de beide talen
zouden worden gedrukt en tegen geringen prijs
verkoopbaar zouden zijn, met de bepaling, dat
ieder huisvader en ieder jongmensch, die zich
in het huwelijk begaf, zich daarvan minstens
een exemplaar zou moeten aanschaffen.

De Nederlandsche tekst van dezen bijbel
werd in Nederland gedrukt en de Slavische zou
daaraan te St. Petersburg worden toegevoegd.
Czaar Peter liet te dien einde in de letterge-
terij der firma Clerck en Voskens, te Amster-
dam, zulk eene groote hoeveelheden Slavische
letters 'gieten en naar Petersburg zenden, dat
de drukvormen van den geheelen bijbel konden
blijven bestaan.

De stempels dezer letters kwamen voor op
den catalogus der verkoop van de letterge-
terij der firma Clerck en Voskens, in 1780 te
Amsterdam gehouden. Een zekere Mappa werd

de koper. Hij verzond de stempels naar
Noord-Amerika.

Hoewel de beide gedeelten van deze bijbel-
uitgave tot de zeldzame boeken behooren, komen
toch de twee deelen, inhoudende het Nieuwe
Testament, meer voor dan de vier deelen,
waaruit het Oude Testament bestaat. Dit heeft
betrekking op exemplaren zonder de Slavische
vertaling, aangezien die van het Oude Testa-
ment nooit werd gedrukt en er van het Nieuwe
Testament slechts drie exemplaren bekend zijn,
waarvan echter niet één enkel compleet, waarin
die vertaling voorkomt.

Van deze drie bekende exemplaren berust er
een in de Universiteitsbibliotheek te Leiden,
een in de Koninklijke bibliotheek te 's-Graven-
hage, en was de derde in de bibliotheek der
ontbonden maatschappij: Felix Meritis, te Am-
sterdam.

Waar is de bijbel, eens in 't bezit der maat-
schappij Felix Meritis, gebleven?

Is het de bijbel, voorkomende in de nalaten-
schap van J. L. Beijers, of is deze bijbel een
vierde exemplaar?

De Holl.-Russ. bijbel is geheel gedrukt met
kapitale letters. Het papier is zeer fraai klein
mediaan, dat van het Oude Testament heeft
geen watermerk, dat van het Nieuwe Testament,
als zoodanig, een schild, waarin eene lelie en
waarboven eene kroon, en op de andere helft
van het blad het cijfermerk VI.

Behooren complete exemplaren van dezen
bijbel, zonder de Slavische vertaling, reeds tot
de zeldzaamheden, nog zeldzamer zijn — merkt
Th. J. J. Arnold op, aan wien deze mededeel-
ingen te danken zijn — exemplaren van het
Nieuwe Testament, waarin die Slavische ver-
taling is bijgedrukt. Tot dusver zijn hiervan in
het geheel noch slechts drie exemplaren bekend.
Een er van berust in de Nationale bibliotheek
te Parijs, het tweede in de Bibliotheek te Wol-
fenbützel, terwijl het derde exemplaar het
eigendom is van de Russisch-Grieksche kapel
te 's-Gravenhage. Dit exemplaar heeft behoor-
delijk aan Mevrouw de weduwe De Wijs, geb. Rhee,
te Groningen, die het van haren schoonvader,
vroeger te Petersburg woonachtig en deelgenoot
in het handelshuis Belgens en Co. aldaar, had
ontvangen. In 1831 bood Mevrouw de Wijs
het aan onze toenmalige Kroonprinses, later
Koningin Anna Paulowna, kleindochter van
Czaar Peter, ten geschenke aan. Anna Paulowna
schonk het in 1838 aan de Russische kapel te
's-Gravenhage.

Er is beweerd, dat ook het Slavisch gedeelte
van den bijbel van Czaar Peter in Holland
gedrukt is en dat het schip, waarmede al de
exemplaren naar Petersburg vervoerd zouden
zijn, met man en muis vergaan is. De weinige
nog bekende exemplaren zouden te Amsterdam
achtergehouden zijn.

Kenner der drukkunst beweren echter, dat
het Slavisch gedeelte van Czaar Peters bijbel
bepaald in Rusland en wel in het klooster van
St. Alexander-Newski gedrukt is. De geestelijk-
heid heeft — zoo meenen sommigen, en hunne
meening schijnt de ware te zijn — de bijbels
in de keizers van het klooster of in eenigander
vochtig lokaal opgeborgen en laten bederven.
De geestelijkheid was namelijk zeer tegen deze
bijbeluitgave, omdat zij er eene verkorting harer
rechten en geloofsovertuigingen in zag — de Hol-
landsche tekst was de Statenvertaling — en zij
bovendien geloofde, dat Czaar Peter er zich
als middel van wilde bedienen, om achter haar
om eene overeenstemming te treffen tusschen
de Russisch-Grieksche en Nederlandsche her-
vormde kerk. De onderhandelingen hiertoe
werden te Amsterdam gevoerd tusschen Taco
Hajo van der Horst met Nicolaas Witsens als
tusschenpersoon en patriarch Jeremias met
Andreas Winus als tusschenpersoon, die daar-
toe expresselijk uit Rusland naar Amsterdam
was overgekomen. De onderhandelingen leidden
echter tot niets.

Dat de exemplaren van Czaar Peters bijbel
in het klooster Newski achterwege konden ge-
houden worden, verklaart het feit, dat Czaar
bij het gereed komen in oorlog was met Perzië,
zoodat zijne aandacht van de bijbeluitgave werd
afgeleid. Kort na den Perzischen oorlog stierf de
Czaar, 1725. De geestelijkheid had toen ge-
wonnen spel. Zij kon de bijbels door vocht
laten bederven en achterwege houden.

Ook uw lezers zal dit stuk belang inboe-
zemen.

Gereformeerde Gezinsbijbel.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Te Beetsum, W. W. Meijnen, te
Winsum — Heeg, A. van Dijken, te Aalten —
Harmelen, J. van Looijhuizen, te Wilnis — Grijs-
kerke, K. K. Troost, te Naaldwijk — Hilversum, A.
S. O. Los, te de Lier — Barneveld, J. Hania, te
Steenwijk.

AANGENOMEN: Nieuw Beerta, H. Reiners, cand.
te Kalkreuth.

BEDANKT: Hallum S. O. Los, te de Lier — Mar-
rum G. Doekes, te Heemse — Vrijhoeven-Kapel.
Littooy, te Krimpen aan de Lek — Lollum en
Wons, K. K. Troost, te Naaldwijk.

Nederlandsch Hervormde Kerk.
BEROEPEN: Dordrecht, J. Schokking, te Kou-
dum — Koedijk, C. Ph. T. Abbing, cand. — Een-
genburg, D. A. van Krevelen, te Haamstede —
Franecker, S. Winkel, te Drontje — 's-Graven-
land, N. P. E. van Uchelen, te Renswoude. — Sun-
meer, G. Wagenaar, te Leeuwarden.

AANGENOMEN: Vierhuizen en Zoutkamp, A. Dijk-
stra, cand. te Joure — Sebaldeuren, A. Jellema,
cand. te Groningen.

BEDANKT: Ostende (Belgie), W. J. Aalders W. J. G.
te Buiksloot — Purmerland, J. Ankermans, cand.
te Utrecht — Lienden, J. Erlinga, te Oostwolde.
Zutphen H. T. Rogaar, te Wildervank. — St. Anna-
land, J. H. Schreuder, te Oezande en Driewegen —
's-Gravenland, J. van Bruggen, cand. te Eng-
wicum — Ruinen, G. Koops Sipkens, cand. te
Leiden — Ouddorp, J. van den Bergen, te Bieze-
lingen — Oosterdijk, C. F. Abbing, cand. te Jisp.

Geabonneerden op DE HERAUT wordt
beleefd verzocht, de abonnementsgelden over
het kwartaal, geëindigd 31 December, ten
bedrage van f. 1.20, per postwissel over te
maken, welken men gelieve te adresseren aan

De Administratie van „De Heraut“

Amsterdam.

Op ontvangst van den postwissel wordt
den afzender daarvan bericht gezonden.

DE ADMINISTRATIE.

Amsterdam, Jan. 1901.

Advertentiën.

Tot onze groote droefheid en blijdschap
ontsliep heden, in haar Heere en Heiland,
onze lieveling,

JOHANNA ELIZABETH,
in den jeugdigen leeftijd van 13 jaren.
C. DROPPERT.
M. DROPPERT—
STRIJVS.

Vlaardingen, 31 Dec. 1900.

Geref. Kerk van Bussum.

De vervallen Coupons van bovengenoemde
Kerk worden ook bij de firma KRAMER & Co.
te Amsterdam uitbetaald. Uitgeloof No. 44.
Namens den Kerkeraad,
J. G. VAN DOORN,
Scriba der Fin. Commissie.

Packard-Orgel

met Harp en Pijp-Diaphanon.

Het schoonste klankeffect voor Solo-Spel.

Hoofdimportatie bij

GOLDSCHMEDING's

Orgelhandel,

AMSTERDAM.

Warmoesstraat 141 en

Keizersgracht 305.

Mede verkrijgbaar

bij al onze Vertegenwoordigers.

Catalogus gratis.

VERSCHEENEN:

De Zendingszaak.

Een verzoek om eenige revisie.

OPEN BRIEF

AAN

Prof. Dr. A. KUYPER,

Hoogleraar aan de Vrije Universiteit
te Amsterdam.

DOOR

H. DIJKSTRA te Smilde.

Prijs f. 0.50.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.

Gereformeerd Gymnasium, te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave ontving de Vereen-
iging voor Voorbereidend Universitair Onderwijs
de volgende giften:

Harlingen: T. A. f. 2; F. S. K. f. 1; K. H.
f. 0.50; H. B. f. 0.50; N. N. f. 1; Wed. T. f. 1.
Zuidwilde: K. S. W. f. 1; B. A. f. 2.50; K. H. B.
f. 1.50; H. J. B. f. 2.50; Wed. J. W. f. 2.50; R.
v. W. f. 1. Winsum: J. D. f. 2.50; R. S.
f. 1; Ds. S. G. f. 1. Hoogkerk: Th. M. f. 1;
H. J. A. f. 2; A. v. d. R. f. 2; Wed. O. v. Z.
f. 2. Sauwerd: Wed. K. L. f. 2.50; J. B. f. 1;
W. B. f. 1. Dorkwerd: J. N. f. 1; E. S. f. 1;
Wed. E. W. f. 1. Laskwerd: D. A. B. f. 10.
Oostwold: R. T. f. 2.50; J. M. f. 1; Z. J. K.
G. f. 1; J. S. Sm. f. 1. Spijk: H. H. f. 2.50;
H. B. f. 0.50; S. M. f. 2; T. v. d. P. f. 1; W.
O. f. 2.50; R. S. f. 2; M. D. f. 2.50; K. B. f. 0.50.
Appingedam: K. A. V. f. 1; Wed. K. V. f. 1;
B. B. f. 1. Stedum: W. U. f. 1.50; J. S. f. 2;
Dr. H. f. 1. Bedum: H. M. f. 0.50; G. P. f. 1.
Bierum: J. O. f. 1. Midwoude: Wed. J. T. G.
f. 2.50. Loppersum: W. E. f. 0.50; W. v. d.
V. f. 0.50; W. M. f. 1. Assen: G. V. f. 0.50;
G. K. f. 2.50; J. S. f. 1.50. Hoogeveen: K. R.
f. 0.50; K. O. f. 0.75; W. D. f. 2; J. T. Hm.
f. 1; J. Z. f. 1; T. H. f. 1; J. v. d. W. f. 1; H.
M. f. 0.50. Meppel: P. S. f. 1; D. S. f. 1; J.
T. f. 1; N. N. f. 3; Ds. T. N. f. 1; J. F. f. 1;
J. S. f. 1; J. v. d. B. f. 1; J. S. f. 1; G. S. f. 1.
N. B. Niet vermeld zijn hier de bijdragen
waarover per kwantiteit wordt beschikt.

Dagen van Goede Boodschap,

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Deel I. In den Kerstnacht.

„ II. Oud- en Nieuwjaar.

„ III. De Paaschmorgen.

„ IV. Op den Pinksterdag.

4 deelen ingenaaid f. 3.60; in

4 fraaie stempelbanden f. 5.60;

elk deel afzonderlijk ingenaaid

f. 1.20; gebonden f. 1.75.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

HÖVEKER & WORMSER.

Wed. P. VAN EIJK & ZONEN,

(voorheen JOHANNES KRAMER & Co.),

Dam 15-17 en Vijgendam 12.

Kopen en verkoopen EFFECTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden en
Zilveren MUNTEN en vreemde BANKNOTEN. Sluiten PROLONGATIEN en BELEE-
NINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO tot dagelijks vast te stellen rentekoers.
Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Abonneert U op:

EXCELSIOR.

Geïllustreerd Tijdschrift voor Neerlands Volk.

ONDER REDACTIE VAN

A. J. HOOGENBIRK en J. A. WORMSER.

Prijs per jaargang (12 nummers à 16 pagina's en 12 nummers à 8 pagina's) f. 3.50.

Men vrage proefnummer aan.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HÖVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissionairs in Effecten,

WESTERMARKT No. 21

AMSTERDAM.

PORTRET

(Kabinetformaat),

VAN

Dr. A. KUYPER.

Prijs f. 1.25.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.

A. DE ROODE & Co.,
(SCHIEDAM, Opggericht 1878.)

FABRIKANTEN VAN

Oleïne en Loog.

Zeepepoeder en Velloogmeel.

Prima qualiteiten, concurrerende prijzen.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering

Gevestigd te AMSTERDAM, Keizersgracht 729.

Maatschappelijk Kapitaal: Een Millioen Gulden.

Commissarissen:

Mr. Th. HEEMSKERK, L. J. S. VAN KEMPEN, H. W. VAN MARLE, Jhr. Mr.
A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, J. E. N. Baron SCHIMMELPENNINGK VAN DER OYE
Directeuren: H. J. VAN VULPEN en H. SERET.

De Maatschappij sluit alle soorten verzekeringen
KAPITAAL en LEEFBIJENDE tot elk bedrag.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HÖVEKER & WORMSER,
Kalverstraat 154, Amsterdam.

THEOLOGISCHE en WETENSCHAPPELIJKE BOEKHANDEL.

BELLETRIE, Fransch, Duitsch en Engelsch. — BAEDEKERS,
TAUCHNITZ' editie. — Relectuur. — Photographiën, enz.

ONTVANGEN een nieuwe collectie fraaie
WANDTEKSTEN.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen

Voor de Vereeniging:

Aan Contributien:

Door den heer A. W. de Leeuw Jr., te Schoon-
rewoerd f. 50; door den heer G. Schimmel-
te Amersfoort f. 75.50; door den heer S. De Jong
Eam, te Enkhuizen f. 21.50, uit
Enkhuizen f. 45.50, uit Hoorn f. 18, uit Medem-
blik f. 1, uit Opperdoorn f. 2, uit Urk f. 1.50
samen f. 89.50; door den heer W. H. Slep
te Rinsumageest f. 75.50; door den heer A. Sijma
te 'Tiel f. 11.50; door den heer K. van Hart-
wijk te Roessum f. 37; door den heer A. J. Stal
te Voorhuizen f. 90.50; door den heer H. van
der Hoeven te Apeldoorn (1899) f. 16;
door den heer J. Wolfswinkel te Schiedam f. 196;
door den heer J. Dingemans te Gapinge f. 5.75;
door den heer J. Harikamp te Maassluis f. 80,
uit Amsterdam (1899) f. 7.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit)
Van de Geref. kerk te Scheveningen B f. 24.90;
van idem te Winterswijk (1/2 coll.) f. 8.78; van
idem te Haarlem C f. 14.75; van idem te Nieuw
Venep f. 21.81; van idem te Hoofddorp f. 4.50;
van idem te Vijhuizen f. 7.16 1/2; van idem te
Sloterweg f. 3.75; van idem te Zaandam A
f. 34.10 1/2; van idem te Zaandam B f. 11.14;
van idem te Wormerveer f. 17.68 1/2; van idem
te Wormer f. 2.30; van idem te Beverwijk f. 4.92;
van idem te Hemelum f. 5; van idem te Nu-
mansdorp f. 3.84.

S. J. SEEFAT,
Penningmeester.

Hilversum.

VERSCHEENEN:

PAULUS en FILIPPI.

TWINTIG LEERREDENEN

uit de wordingsgeschiedenis van, en uit den
Zendbrief aan de gemeente van Filippi,

VAN

P. A. E. SILLEVIS SMITT,

Bedinaar der Woorden bij de Gereformeerde Kerk
te Rotterdam.

Prijs f. 2.70; gebonden f. 3.50.

De schrijver zegt in de voorrede, dat zijn
doel tweeledig is.

„Om diegenen die verbinderd zijn des Zondags
op te gaan, leetuur te verschaffen en om vacanten
kerken een bundel predikaten aan te bieden,
die zich bij uitnemendheid leenen ter voorlezing
aan de gemeente.“

Dese bundel, 27 vel groot, is ook verkrijgbaar
in wekelijksche afleveringen van 1 vel dikte,
à 10 Cent per aflevering.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORHEEN